

Sygn. akt IV CZ 103/16

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Iwona Koper

w sprawie z powództwa B. W.

przeciwko A. C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 lutego 2017 r.,

zażalenia pozwanego

na wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt IX Ca .../16,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego orzeczeniu kończącemu
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 września 2015 r. Sąd Rejonowy w O. uchylił wyrok zaoczny tego Sądu z dnia 18 listopada 2014 r., którym zasądzono od pozwanego na rzecz powódki 33 771 zł z ustawowymi odsetkami, nakazano ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 1689 zł opłaty od pozwu i nadano wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności, oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd pierwszej instancji uznał, że powódka nie wykazała, aby łączyła ją z pozwanym jakkolwiek umowa, która uzasadniałaby zasądzenie dochodzonej kwoty. Z samego uzasadnienia wynika, że powódka nie dysponowała własnymi pieniędzmi, lecz należącymi do „B. Polska” sp. z o.o., a ponadto, że nie przekazywała pieniędzy pozwanemu, ale na konto W. K. Zdaniem Sądu już same te okoliczności świadczą, że pozwany nie jest biernie legitymowany w sprawie. Zawarte w piśmie powódki z dnia 8 września 2015 r. wnioski dowodowe zostały oddalone, ponieważ w ocenie Sądu nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

W apelacji powódka zarzuciła nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy istoty sprawy, podniosła, że nieprzeprowadzenie zawnioskowanych przez nią dowodów uniemożliwiło jej wykazanie zasadności powództwa.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w O. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd odwoławczy podzielił zarzut apelacyjny nierozpoznania istoty sprawy. Przede wszystkim wskazał, że powódka żądała w pozwie wydania rzeczy albo zapłaty. Tymczasem Sąd w ogóle nie odniósł się do roszczenia o wydanie rzeczy. Uzasadniając dochodzone roszczenie o zapłatę umową pożyczki, powódka domagała się przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadków i stron. Sąd nie odniósł się do tych wniosków dowodowych w kontekście umowy pożyczki, poprzestał na ocenie ich przydatności dla rozstrzygnięcia ograniczonego do stosunku prawnego, którego stroną była spółka, a nie powódka. Zdaniem Sądu odwoławczego ze względu na charakter łączących strony stosunków (pozostawały w konkubinacie), oceny wymagały dołączone do pozwu

dokumenty w celu ustalenia, czy mogą one stanowić, w rozumieniu art. 720 § 2 k.c., stwierdzenie pismem, zawarcia przez strony umowy pożyczki.

W zażaleniu pełnomocnik pozwanego zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., który wszedł w życie w dniu 3 maja 2012 r., i ma zastosowanie do zaskarzania orzeczeń wydanych po tym dniu (art. 1 pkt 39 i art. 9 pkt 6 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 233, poz. 138; dalej: "ustawa nowelizująca"), zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Charakter tego zażalenia był przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w postanowieniu z dnia 7 listopada 2012 r., IV 147/12 (OSNC 2013, Nr 3, poz. 41). Podejmując próbę określenia zakresu przeprowadzanej kontroli, Sąd Najwyższy stwierdził, że jego rolą w postępowaniu zażaleniowym - gdy przyczyną orzeczenia kasatoryjnego było nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sporu - jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uchylenia orzeczenia i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Poza zakresem kontroli pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego co do meritum. W związku z tym - w myśl zapatrywania wyrażonego w tym postanowieniu - zażalenie powinno skupiać się na zarzutach naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., a nie na kwestionowaniu merytorycznych podstaw orzeczenia.

Podzielając to stanowisko i uogólniając je, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12 (OSNC 2013, Nr 4, poz. 54) uznał, że należy przyjąć, iż kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna mieć charakter formalny, właściwy temu środkowi odwoławczemu, skupiający się na ustanowionych w art. 386 § 4 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu in merito.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy prawnej żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego. Zupełnie obojętna jest przyczyna zaniechania sądu, może więc tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym - co pokaże dopiero kontrola odwoławcza - przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania, itp.) (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315 i z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97 i z dnia 3 lutego 2002 r. III CKN 151/98, niepubl., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, Nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, niepubl. i z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 1).

Mając na względzie powyższe, nie można podzielić zarzutu skarżącego, że wyrok kasatoryjny został wydany z naruszeniem art. 386 § 1 k.p.c. Stwierdzone przez Sąd odwoławczy uchybienia polegające na pominięciu przez Sąd pierwszej instancji dochodzonego w sprawie także roszczenia o wydanie rzeczy, oddalenie wniosków dowodowych powódki bez oceny ich zasadności również w kontekście umowy pożyczki, a także zaniechanie - mimo charakteru łączących strony stosunków - oceny dołączonych do wniosku dokumentów w celu ustalenia, czy mogą one stanowić, w rozumieniu art. 720 § 2 k.c., stwierdzenie pismem zawarcia przez strony umowy pożyczki, daje podstawę do przyjęcia nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Na skutek ponownego rozpoznania sprawy, dojdzie do dokonania po raz pierwszy określonych ustaleń faktycznych. W takim zaś wypadku nie chodzi jedynie o zmianę podstawy prawnej rozstrzygnięcia, lecz o dokonanie nowych ustaleń faktycznych i respektowanie, zagwarantowanego w art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, prawa do co najmniej dwuinstancyjnego postępowania sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2014 r., IV CZ 26/14, nie publ.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398¹⁴ oraz art. 108 § 2 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.).

kc

jw